

Γράφει

0

Παν.Χατζηδημητρίου hadjidemetriou@alithia-news.com

Η ένταξη ή επανένταξη των κρυπτοχριστιανών λεγόμενων Λινοβάμβακων στην ορθόδοξη κοινότητα της Κύπρου, επί Αγγλοκρατίας, για διάφορους παράγοντες δεν ολοκληρώθηκε. Αποτέλεσμα σημαντικό ποσοστό των λεγόμενων Λινοβάμβακων να αποτελεί σήμερα μεγάλο μέρος της τουρκοκυπριακής κοινότητας, όπως την ξέρουμε σήμερα. Με δυο λόγια οι Κύπριοι αυτοί έχουν τις ίδιες καταβολές μαζί με τους Ελληνοκυπρίους. Δεν είναι άσχετο ότι αρκετά τ/κυπριακά χωριά έχουν ονόματα αγίων.

Σε συνέντευξή του στην εφημερίδα μας ο Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, Δρ Θεολογίας - θρησκευολόγος, αναλύει το θέμα των Λινοβάμβακων - κρυπτοχριστιανών της Κύπρου, οι οποίοι λόγω των αβάστακτων φορολογιών και άλλων πιέσεων επί οθωμανικής κατοχής δήλωναν μουσουλμάνοι. Ωστόσο όταν η Κύπρος πέρασε στην αγγλική αποικιοκρατία ένα μεγάλο ποσοστό των Λινοβάμβακων επανεντασσόταν ομαδικά στη χριστιανική ορθόδοξη κοινότητα της Κύπρου. Η πολιτική των βρετανικών αποικιοκρατικών αρχών, η διαμάχη στους κόλπους της Εκκλησίας της Κύπρου για τον αρχιεπισκοπικό θρόνο και άλλοι παράγοντες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διακοπή της επανένταξης των Λινοβάμβακων στη χριστιανική κοινότητα.

Ε/Κύπριοι και Τ/Κύπριοι με τις ίδιες ρίζες

- Οι συνθήκες επί αγγλοκρατίας δεν επέτρεψαν να επανέλθουν στη χριστιανική κοινότητα όλοι οι κρυπτοχριστιανοί γνωστοί ως Λινοβάμβακοι
- Σε δύο βιβλία του Δρα Θεολογίας - θρησκευολόγου Φαίδωνα Παπαδόπουλου παρουσιάζεται τεκμηριωμένα η σύνθεση του κυπριακού πληθυσμού
- Οι Λινοβάμβακοι μαζικά, με τον έλεγχο της Κύπρου από την Αγγλία, επέστρεψαν στη χριστιανική κοινότητα
- Σε κάποιες κοινότητες στην απογραφή οι κάτοικοι παρουσιάζονται ως μουσουλμάνοι και στην επόμενη απογραφή ως χριστιανοί
- Χιλιάδες κάτοικοι της Κύπρου δήλωναν μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα και ως μητρική γλώσσα την ελληνική

Υπάρχουν παραδείγματα κοινοτήτων όπου μαζικά οι κάτοικοι επέστρεψαν στο Χριστιανισμό. Τέτοια χωριά, σύμφωνα με το Δρα Φαίδωνα Παπαδόπουλο και τη μελέτη του, συναντούνται κατά κύριο λόγο στην επαρχία Λεμεσού, όπως τα χωριά Ακρούντα, Άγιος Τύχωνας, Μαθηκολώνη, Μοναγρούλι, Παλώδια, Φασούλα, Φοινικάρια, Πύργος, Πάνω Κυβίδες και Λιμνίτης. Στην επαρχία Λευκωσίας αναφέρονται τα χωριά Βαρίσια, Λυθροδόνας και Ευρύχου. Στην επαρχία Λάρνακας τα χωριά Λιβάδια και Χοιροκοιτία. Στην επαρχία Πάφου τα χωριά Μαμώνια και Κρήτου - Μαρόττου και στην επαρχία Αμμοχώστου το χωριό Λιοπέτρι. Καταγράφονται επίσης μεγάλα ποσοστά πληθυσμού που εντάσσονται στη χριστιανική πίστη και πληθυσμού από πολλές άλλες κοινότητες.

Λινοβάμβακος

Η ονομασία **Λινοβάμβακος**, σύμφωνα με τον κ. Παπαδόπουλο, προέρχεται από το ρούχο με δύο όψεις, τη βαμβακερή και τη λινή. Η βαμβακερή εξωτερική πλευρά καταδεικνύει τη φαινομενική πλευρά των κρυπτοχριστιανών και η εσωτερική πλευρά την κρυφή θρησκευτική ταυτότητα.

Ο κ. Παπαδόπουλος έχει εκδώσει και δύο βιβλία που αναφέρονται στους Λινοβάμβακους της Κύπρου, στα οποία παρουσιάζονται πολύ σημαντικά ντοκουμέντα. Πρόκειται για τα βιβλία «Τούρκοι, Μουσουλμάνοι ή Κρυπτοχριστιανοί (Λινοβάμβακοι); Γνωριμία με το σύνοικο στοιχείο», «Η Εδαφική και Πληθυσμιακή Πτυχή του Κυπριακού Προβλήματός, Χάρτες και Ποσοστά υπό το Φως της Ιστορίας».

Στα δύο βιβλία παρουσιάζονται έγγραφα ντοκουμέντα απογραφής πληθυσμού, όπου ο πληθυσμός σε κάποια χωριά οι κάτοικοι στην ολότητά τους παρουσιάζονται με θρήσκευμα μουσουλμανικό και στην επόμενη απογραφή με χριστιανικό θρήσκευμα. Δημοσιεύεται επίσης επιστολή κατοίκων των χωριών Αμπελιών και Πύργου στην περιοχή της Τηλλυρίας, ημερομηνίας 6/1/1882, όπου κάτοικοι ζητούν από το Διοικητή Λευκωσίας επί Αγγλοκρατίας, να εγγραφούν στους καταλόγους των χριστιανών.

Το φαινόμενο της επιστροφής Λινοβάμβακων παρουσιάζεται ιδιαίτερα στην περιοχή της Τηλλυρίας, η οποία κατά κοινή ομολογία χαρακτηρίζετο ως λινοβαμβακική. Αυτούσια η επιστολή των Λινοβάμβακων των χωριών Αμπελιών και Πύργου Τηλλυρίας, προς το διοικητή Λευκωσίας παρατίθεται πιο κάτω.

«Ενδοξότατε Διοικητά

της Λευκωσίας κύριε Ίγγλις.

Οι ευσεβάστως υποφαινόμενοι λινοβάμβακοι του χωριού Αμπέλια και του Πύργου Τηλλυρίας του διαμερίσματος Λεύκας παρουσιαζόμεθα διά της παρούσης ημών ταπεινής αναφοράς ίνα φέρωμεν εις γνώσιν της Υμ. Ενδοξότατος ότι έως τώρα όντες χριστιανοί Ορθώδοξοι εν τω κρυπτώ διά τον φόβον των διοικούντων την Κύπρο Τούρκων, αναγκαζόμεθα εν τω φανερώ να φαινόμεθα Μωαμεθανοί. Ήδη δε διατελούντες υπό την ελευθέραν και ανεξίθρησκον κυβέρνησιν της Σεπτής Ανάσσης του Μεγάλου Αγγλικού έθνους ενθαρρυνόμεθα να μην κρύπτωμεν τας θρησκευτικάς πεποιθήσεις ημών και να δηλώνουμε ότι από τούδε θέλουμεν να πρεσβεύουμε φανερά την Χριστιανικήν Ορθόδοξον θρησκείαν. Επί τούτω παρακαλούμε θερμώς και ικετεύουμε ίνα ευαρεστηθήτε να διατάξητε όπου δει ίνα τα κάτωθεν σημειωμένα τουρκικά ονόματά μας απαλειφθώσιν από του τουρκικού Νοφοσίου και εγγραφώσι τα Χριστιανικά ονόματα ως είναι ενός εκάστου ημών σημειωμένον απέναντι του τουρκικού.

Ευλπιστούμεν ενδοξότατε ότι η παράκλησις μας θέλει εισακουσθή παρ' υμών, και θέλετε διατάξει τα δέοντα, διατελούμεν της υμετέρας ενδοξότητος ταπεινοί δούλοι.

Αμπέλια τη 6η

Ιανουαρίου 1882

Τω Ενδοξοτάτω Διοικητή

της Λευκωσίας κυρίω Ίγγλις».

Στην ίδια επιστολή προς το διοικητή Λευκωσίας, αναφέρονται τα έντεκα τουρκικά ονόματα των Λινοβαμβάκων του χωριού Αμπέλια και δύο τουρκικά ονόματα Λινοβαμβάκων του χωριού Πύργου Τηλλυρίας και σε διπλανή στήλη τα αντίστοιχα χριστιανικά ονόματα με τα οποία ζητούσαν να εγγραφούν στον κατάλογο.

Χωριό Αμπέλια

Τουρκικά ονόματα - Χριστιανικά ονόματα (Προς αντικατάσταση)

- Κουσεής Κουτομπής - Νικόλαος Κουτουμπής
- Χιόνης Κουσεή - Παρασκευάς Νικολάου
- Σελεϊμάνης Κουσεή - Σολομών Νικολάου
- Ισούφ Σελεϊμάνη - Μιχαήλ Σολομώντος
- Σελεϊμάνης Ρεζέμη - Σολομών Χριστοδούλου
- Ουσεής Σελεϊμάνη - Αβραάμ Σολομώντος
- Ισούφ Μουσταφά - Γεώργιος Ιωάννου
- Υμπραχήμ Ισμαήλ - Μιχαήλ Χριστοδούλου
- Ισούφ Χουσεή - Σάββας Ιωάννου
- Δεστέμης - Χριστόδουλος Ιωάννου
- Σελεϊμάνης Ισούφη - Μιχαήλ Σάββα.

Χωριό Πύργος

Τουρκικά ονόματα - Χριστιανικά ονόματα

- Κουσεής Κάπρος Οσμάνη - Αντώνιος Δημητρίου
- Ταχίρης Κάπρου - Χριστόδουλος Δημητρίου.

Η εγγραφή τους ως χριστιανών αφορούσε, όπως εκτιμάται, όλα τα μέλη της οικογένειάς τους.

Η διακοπή της επανένταξης

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζει ο κ. Παπαδόπουλος κατά το διάστημα 1878 - 1914 αποτελεί το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο έχουν συντελεσθεί οι σχετικές με την κοινότητα των Λινοβαμβάκων ζυμώσεις και ιδίως εκείνες οι οποίες παρουσίασαν μαζικό χαρακτήρα. Κατά το διάστημα αυτό κοινότητες, οι οποίες εφέροντο ως μουσουλμανικές, λινοβαμβακικές ή μικτές, επέστρεψαν οριστικά στο Χριστιανισμό, άλλες παρέμειναν οριστικά στο Ισλάμ. Το φαινόμενο της επιστροφής στη Χριστιανική Κοινότητα πήρε τέτοιες διαστάσεις, σε σημείο ώστε η αναμενόμενη εξέλιξη να ήτο η επανένταξη του συνόλου των Λινοβαμβάκων στην ορθόδοξη κοινότητα. Αυτό όμως δεν έχει συμβεί και σύμφωνα με το Δρα Παπαδόπουλο οι βασικοί λόγοι είναι:

- Η προσπάθεια επιστροφής των Λινοβαμβάκων δεν είχε πάντοτε την πρόβλεψη στήριξη εκ μέρους των μελών και της ηγεσίας της ορθόδοξης κοινότητας, με αποτέλεσμα να βρει πρόσφορο έδαφος εκ μέρους των μουσουλμάνων προσπάθεια συγκράτησης των εν λόγω στο μωαμεθανισμό. Όλα αυτά συνέπεσαν και με τις έριδες στην Εκκλησία της Κύπρου όσον αφορούσε τη διαμάχη για τον αρχιεπισκοπικό θρόνο.

- Η βρετανική διοίκηση, για πολιτικούς λόγους, όχι μόνο δεν ενεθάρρυνε την επάνοδο των Λινοβαμβάκων, αλλά τουναντίον έπραξε ότι ήτο δυνατόν για να την

αποθαρρύνει. Βασικό εμπόδιο ήταν η γραφειοκρατία.

- Σημαντικός αριθμός Λινοβαμβάκων λόγω στράτευσης ή μικτών γάμων και γενικά λόγω πολυετούς διαβίωσης υπό μουσουλμανικό μανδύα, έκλινε τελικά προς το Ισλάμ.

- Η αβεβαιότητα σχετικά με το πολιτικό μέλλον της Κύπρου και ιδιαίτερα η φημολογία περί επανόδου των Οθωμανών, αποτέλεσε ανασχετικό παράγοντα του φαινομένου της ελεύθερης εκδήλωσης του χριστιανικού φρονήματος των Λινοβαμβάκων.

Δεν είναι η μόνη απόδειξη τα ονόματα Αγίων σε τουρκοκυπριακά χωριά αλλά και πολλά άλλα στοιχεία όπως οι πολλές εκκλησίες και εξωκλήσια σε πολλά άλλα τουρκοκυπριακά χωριά. Υπάρχουν ολόκληρες κοινότητες όπου οι Τουρκοκύπριοι κάτοικοι δεν γνώριζαν άλλη γλώσσα εκτός από την Ελληνική. Για παράδειγμα στην κοινότητα Λουρουτζίνας, στην επαρχία Λευκωσίας, μέχρι το 1930 οι μαθητές του υποτιθέμενου μουσουλμανικού σχολείου, όπως και οι γονείς τους, μιλούσαν ελληνικά και σε περίπτωση δυσκολιών τους ή τραυματισμού τους επικαλούντο την Παναγία. Μέσα στις αίθουσες του σχολείου υπήρχαν επιγραφές στην ελληνική γλώσσα, οι οποίες προέτρεπαν τους μαθητές να μην μιλούν ελληνικά. Αποκλειστικά την ελληνική γλώσσα τη μιλούσαν και στο τουρκοκυπριακό χωριό Γαληνόπορνη στην Καρπασία. Οι νεότεροι σήμερα Τουρκοκύπριοι στα χωριά αυτά μιλούν σίγουρα και την τουρκική γλώσσα αλλά και την ελληνική. Ωστόσο υπάρχουν ακόμη ηλικιωμένοι Τουρκοκύπριοι που η μοναδική γλώσσα που γνωρίζουν είναι τα Ελληνικά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε απογραφή που έγινε, μερικές χιλιάδες κατοίκων δήλωναν στο θρήσκευμα μωαμεθανοί και ως μητρική γλώσσα την ελληνική.

Επί αγγλοκρατίας η εκκλησία είχε βοηθήσει σε αρκετές περιπτώσεις κοινότητες και άτομα Λινοβαμβάκων, για να επανέλθουν στη χριστιανική κοινότητα. Στα πλαίσια αυτά υπήρξε βοήθεια για ανέγερση εκκλησιών και σχολείων. Ωστόσο η προσπάθεια αυτή φαίνεται να μην ήταν καθολική και χωρίς συνέχεια, λόγω όπως προαναφέραμε και της κρίσης στους κόλπους της εκκλησίας.

Σημαντική δράση με στόχο τη συγκράτηση των Λινοβαμβάκων στο μουσουλμανικό χώρο, στον οποίο ανήκαν θεωρητικά, είχαν αναπτύξει θρησκευτικές και άλλες προσωπικότητες της ισλαμικής κοινότητας. Με πρωτοβουλία του Εβκάφ και τη συνδρομή εύπορων μουσουλμάνων, κτίστηκαν τεμένη και ιδρύθηκαν σχολεία σε χωριά της Τηλλυρίας.

Ο Δρ Φαίδωνας Παπαδόπουλος υποστηρίζει ότι λανθασμένα η περίοδος της οθωμανικής κατοχής καθιερώθηκε ως τουρκοκρατία. Δεν υπήρχε η Τουρκία όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Με βάση τα στοιχεία που παραθέτει ελάχιστοι

Τουρκοκύπριοι έχουν τις ρίζες τους από τη γεωγραφική περιοχή της Τουρκίας. Συμπλήρωσε ότι οι μουσουλμάνοι που ήλθαν στην Κύπρο επί οθωμανικής κατοχής προερχόντουσαν από διάφορες αραβικές χώρες, όπως για παράδειγμα τη Συρία. Ωστόσο τους επιβλήθηκε τουρκική ταυτότητα με την πάροδο του χρόνου. Ο κ. Παπαδόπουλος διαφωνεί και με τον όρο Τουρκοκύπριοι, αφού όπως σημειώνει ελάχιστοι από αυτούς έχουν ρίζες στην Τουρκία. Βασικός πυρήνας των Τουρκοκυπρίων, όπως υποστηρίζεται, ήταν κρυπτοχριστιανοί - Λινοβάμβακοι. Δύσκολο είναι να πεις και τους Τουρκοκυπρίους μουσουλμάνους της Κύπρου αφού οι περισσότεροι ως γνωστό δεν θρησκεύουν και δεν διατηρούν ισλαμικό θρησκευτικό συναίσθημα. Απεναντίας αρκετοί Τουρκοκύπριοι διατηρούν χριστιανικό θρησκευτικό συναίσθημα.

Χωριά Αγίων και Τουρκοκυπρίων

Σύμφωνα με τα στοιχεία των πινάκων απογραφής πληθυσμού του 1960, κατά το έτος αυτό υπήρχαν στην Κύπρο 634 οικισμοί (χωριά), από τους οποίους οι 117 ήταν αμιγώς μουσουλμανικοί (τουρκοκυπριακοί). Αυτό βέβαια, όπως τονίζει ο κ. Φαίδωνας Παπαδόπουλος, δεν σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες κοινότητες ήσαν ανέκαθεν μουσουλμανικές. Απεναντίας υπάρχουν επαρκείς ιστορικές μαρτυρίες, επί τη βάσει των οποίων καταδεικνύεται το χριστιανικό παρελθόν της συντριπτικής πλειοψηφίας τους.

Χαρακτηριστικό είναι και τα αμιγή τουρκοκυπριακά χωριά με ονόματα αγίων. Στην επαρχία Λευκωσίας τα χωριά Άγιος Επιφάνιος Σολέας, Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, Άγιος Ιωάννης Σελέμανι, στην επαρχία Λεμεσού Άγιος Θωμάς, στην επαρχία Αμμοχώστου Άγιος Ανδρόνικος (Τοψού Κιογιού), Άγιος Ευστάθιος, Άγιος Ιάκωβος, Άγιος Συμεών, Άγιος Χαρίτων, στην επαρχία Πάφου Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ιωάννης. Ονόματα αγίων φέρουν και μικτά χωριά όπως τα χωριά Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας, Άγιος Γεώργιος Λεύκας, Άγιος Σωζόμενος στην επαρχία Λευκωσίας, Άγιος Ανδρόνικος (Καρπασίας), Αγία Άννα, Άγιος Θεόδωρος στην επαρχία Λάρνακας, Αγία Βαρβάρα, Άγιος Ισίδωρος, Άγιος Νικόλαος στη επαρχία Πάφου, Αγία Ειρήνη, Άγιος Επίκτητος στην επαρχία Κερύνειας.

Ο Ντενκτάς από τον Αγ. Επιφάνιο. Ο για χρόνια Τ/κύπριος ηγέτης Ραούφ Ντενκτάς κατάγεται από χωριό που φέρει το όνομα αγίου. Πρόκειται για τον Άγιο Επιφάνιο Σολέας, όπου σε αρχική καταγραφή πληθυσμού η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων παρουσιάζονται ως χριστιανοί. Σε επόμενη απογραφή όλοι οι κάτοικοι είναι δηλωμένοι οθωμανοί.

